

Magdalena LISIŃSKA *

**STOSUNKI ARGENTYŃSKO-BRYTYJSKIE W KONTEKŚCIE
SPORU FALKLANDZKIEGO PO ROKU 1982***The Argentine-British Relations in the Context of the Falklands Dispute After 1982***Streszczenie:**

Celem artykułu jest analiza stosunków argentyńsko-brytyjskich w kontekście sporu Falklandzkiego po 1982 roku. W tym roku bowiem doszło między stronami do wojny, będącej przełomowym wydarzeniem w trwającym od 1833 roku sporze o przynależność państwową położonego na południowym Atlantyku archipelagu. W pierwszej części przedstawione zostaną brytyjskie działania podjęte w latach osiemdziesiątych, mające na celu zwiększenie obecności Wielkiej Brytanii na południowym Atlantyku, oraz reakcja Argentyny na owe działania. Druga część artykułu dotyczy będzie końca lat osiemdziesiątych i okresu lat dziewięćdziesiątych, pokrywającego się z prezydenturą Carlosa Saula Menema w Argentynie (1989-1999). W trzeciej części kwestia falklandzka przedstawiona zostanie w kontekście wydarzeń po roku 2000, a więc w momencie, gdy władzę w Argentynie przejęli kolejno Néstor Kirchner (2003-2007) i Cristina Fernández de Kirchner (2007-2015)..

Słowa kluczowe: Ameryka Łacińska, Argentyna, Wielka Brytania, Falklandy, Malwiny, spór terytorialny.

Abstract:

The aim of the article is to analyze the Argentine-British relations in the context of the Falklands dispute after 1982. In this year indeed, there was a war between two countries, which was a landmark event in the Falkland Islands sovereignty dispute that dates back to 1833. In the first part of the article the British actions taken in the 80s, aimed at increasing the presence of Great Britain in the South Atlantic, as well as Argentine reactions on these activities, will be presented. The second part of the paper will focus on the end of the 80s and the 90s, coinciding with the presidency of Carlos Saul Menem in Argentina (1989-1999). In the third section the Falklands issue will be presented in the context of the events after 2000, so during the presidencies of Néstor Kirchner (2003-2007) and Cristina Fernández de Kirchner (2007-2015).

Keywords: Latin America, Argentina, the United Kingdom, Falkland Islands, Malvinas, territorial dispute.

Wstęp

Zlokalizowany na południowym Atlantyku brytyjski archipelag Falklandów, w świecie hiszpańskojęzycznym zwanych Malwinami, składa się z dwóch głównych wysp, Falklandu Wschodniego (Soledad) i Zachodniego (Gran Malвина) oraz wielu mniejszych wysepek. Położony jest około 500 km na wschód od wybrzeży Argentyny. Zajmuje on powierzchnię nieco ponad 12 tysięcy km² i zamieszkiwany jest przez około 2,5 tysięcy osób. Ze względu na peryferyjne położenie oraz

* Magdalena Lisińska – doktorantka w Instytucie Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Jagiellońskiego. Magister stosunków międzynarodowych i amerykanistyki ze specjalnością Ameryka Łacińska.

związany z tym niewielki potencjał demograficzny terytorium, archipelag Falklandów nie wydaje się być przedmiotem dużego zainteresowania społeczności międzynarodowej. Mimo to, spór na tle przynależności Falklandów toczy się między Wielką Brytanią a Argentyną już prawie dwieście lat. W 1833 roku bowiem, w wyniku inwazji przeprowadzonej przez jednostki brytyjskie, terytorium będące pod kontrolą Argentyny przejęte zostało przez Wielką Brytanię. Argentyńczycy, mimo iż zmuszeni do pogodzenia się z fizyczną stratą archipelagu, nigdy nie pogodzili się z utratą suwerennych praw do wysp. W państwie, zarówno wśród elit rządzących jak i społeczeństwa, zapanowała jedność poglądów co do tego, że archipelag jest ich własnym terytorium, bezprawnie okupowanym przez Wielką Brytanię. Sukcesywnie więc protestowali oni przeciwko brytyjskiej obecności na południowym Atlantyku, domagając się zwrotu zagarniętego terytorium. Pretensje wysuwane przez Argentyńczyków uzyskały wymiar prawdziwie międzynarodowy dopiero po II wojnie światowej, w wyniku powstania Organizacji Narodów Zjednoczonych. Celem ONZ miało być bowiem nie tylko zapewnienie światowego pokoju i bezpieczeństwa, ale również przeprowadzenie procesu dekolonizacji. 16 grudnia 1965 roku Zgromadzenie Ogólne ONZ wystosowało rezolucję (2065/XX) nawołującą strony sporu do negocjacji i rozwiązania kwestii falklandzkiej metodami pokojowymi. Umiedzynarodowienie kwestii falklandzkiej nie przełożyło się jednak na realny postęp rozmów z Brytyjczykami. Podchodzili oni bowiem niechętnie do negocjacji na temat archipelagu, kategorycznie odmawiając dyskusji o jego suwerenności.

Wydarzeniem o niewątpliwie kluczowym znaczeniu dla toczącego się przez dekady argentyńsko-brytyjskiego sporu była wojna, do której doszło między państwami w 1982 roku. Sprawująca ówczasie władzę w Argentynie junta wojskowa, kierując się przekonaniem o własnej sile oraz słabości rządzonej ówczasie przez konserwatywną premier Margaret Thatcher Wielkiej Brytanii, zdecydowała się na skanalizowanie panujących w państwie złych nastrojów społecznych¹ poprzez odwołanie się do kwestii falklandzkiej, bliskiej każdemu Argentyńczykowi. W dniu 2 kwietnia 1982 roku wojska argentyńskie przeprowadziły inwazję na Fal-

¹ Na początku lat osiemdziesiątych XX wieku Argentyna mocno odczuła skutki recesji gospodarczej, pograżając się tym samym w kryzysie. Zadłużenie zagraniczne gwałtownie rosło, powiększyła się również przepaść między najbogatszymi i najbiedniejszymi oraz trzykrotnie wzrósł wskaźnik ubóstwa. Problemem była również rosnąca inflacja. Sytuacja ta przerastała argentyńską juntę wojskową, która nie potrafiła poradzić sobie z pogarszającą się sytuacją wewnętrzną w państwie. Społeczeństwo coraz śmieiej wyrażało swoje niezadowolenie, a sprawujący ówczasie funkcję prezydenta generał Leopoldo Fortunato Galtieri nie mógł już obarczać winą za porażki poprzedniego rządu cywilnego, gdyż od przejścia władzy przez wojskowych w 1976 roku minęło już kilka lat.

klandy, anektując archipelag. W wyniku wojny, do której doszło w efekcie brytyjskiej odpowiedzi zbrojnej, Argentyńczycy wyparci zostali z Falklandów po nieco ponad dwóch miesiącach. Klęska Argentyny w wojnie była też klęską junty wojskowej, torując państwu drogę do demokracji.

Celem niniejszego artykułu jest analiza stosunków argentyńsko-brytyjskich w kontekście sporu falklandzkiego po roku 1982, a więc w okresie po zakończeniu wojny. Ramy czasowe niniejszego artykułu podzielić można na trzy podokresy. Pierwszy, trwający do końca lat osiemdziesiątych, obejmuje swoim zakresem prezydenturę Raula Alfonsina w Argentynie (1983-1989) i pokrywa się z drugą i trzecią kadencją Margaret Thatcher na fotelu premiera Wielkiej Brytanii. Drugi podokres wydzielony w artykule obejmuje lata dziewięćdziesiąte, a więc okres prezydentury Carlosa Menema w Argentynie (1989-1999). Trzeci podokres traktować będzie o czasach stricte współczesnych, prezydenturach Néstora Kirchnera (2003-2007) i Cristiny Fernández de Kirchner (2007-2015). Podział taki ułatwi analizę zmiennego charakteru stosunków argentyńsko-brytyjskich po 1982 roku oraz pozwoli odpowiedzieć na pytanie, jaka była ich dynamika. W zakończeniu przedstawione zostaną wnioski i perspektywy rozwoju problemu Falklandów.

Okres powojenny i lata osiemdziesiąte

W wyniku wojny, do której doszło w 1982 roku, stosunki dyplomatyczne między Wielką Brytanią i Argentyną zostały zawieszane. Oznaczało to w praktyce, brak możliwości przeprowadzenia między stronami sporu oficjalnych rozmów. Argentyński rząd Raula Alfonsina, pierwszego demokratycznie wybranego prezydenta po zakończeniu dyktatury wojskowej, stanął w kwestii Falklandów przed trudnym zadaniem. Porażka w wojnie z Wielką Brytanią była w państwie wciąż świeżym wspomnieniem, wzbudzającym wiele kontrowersji i dzielącym opinię publiczną. Dodatkowo, w roku 1983 przypadała 150 rocznica zajęcia archipelagu przez Brytyjczyków, co wzmagало dyskusję w Argentynie. W czasie swojego inauguracyjnego przemówienia w Kongresie, prezydent Alfonsín zaznaczył z całą stanowczością, iż odzyskanie terytoriów położonych na południowym Atlantyku, Falklandów, Południowej Georgii i Południowego Sandwicha, stanowi niezmienny cel jego rządu. Stwierdził on, iż zapewnienie narodowi integralności terytorialnej jest elementem argentyńskiej racji stanu, co do której nie może być żadnej dyskusji. „Suwerenność jest wstępnym warunkiem do wszelkich negocjacji” – mówił Alfonsín. Zaznaczył on jednak, iż oderwanie się od brytyjskiej zwierzchności kolonialnej powinno na-

stąpić na drodze pokojowych negocjacji, zgodnie z zaleceniami Organizacji Narodów Zjednoczonych (Cisneros, Escudé, 2000b). Wielka Brytania w dalszym ciągu pozostawała jednak niechętna wobec jakichkolwiek rozmów na temat archipelagu, mimo nawoływań ze strony Argentyny i Narodów Zjednoczonych. Odnosząc się do tematu, premier Margaret Thatcher stwierdziła, iż Zjednoczone Królestwo jest pewne swoich suwerennych praw do archipelagu i nie podejmie negocjacji z Argentyną (Cisneros, Escudé, 2000b). Dodatkowym problemem utrudniającym porozumienie dwóch stron była niechęć Argentyny wobec formalnego uregulowania relacji z Wielką Brytanią. Od momentu podpisania przez Argentyńczyków kapitulacji i rozejmu, nie doszło bowiem między stronami konfliktu do żadnych rozmów, a więc państwa nadal formalnie znajdowały się w stanie wojny. Administracja Alfonsina zapowiedziała co prawda, że w przeciwieństwie do wcześniej rządzącej junty wojskowej nie będzie dążyć do eskalacji konfliktu, oficjalnie nie godziła się jednak na jakiegokolwiek porozumienia w sytuacji, gdy liczba sił brytyjskich na południowym Atlantyku nie zmniejszała się (Cisneros, Escudé, 2000b). Warto zwrócić jednak uwagę, iż argentyński minister spraw zagranicznych Dante Caputo po latach tłumaczył decyzję Argentyny w następujący, nieco inny sposób:

Trzeba było utrzymać stan ciągłego napięcia wokół kwestii falklandzkiej. Jediną metodą, aby osiągnąć ten cel było dla nas stałe zmuszanie Wielkiej Brytanii do ponoszenia długoterminowych kosztów prowadzenia międzynarodowej kampanii. Jeśli koszty te spadłyby, jeśli wyniosłyby one praktycznie zero, brytyjska obecność na wyspach byłaby ciągle utrzymywana (Escudé, González de Oleaga, 1996: 16).

Brytyjczycy natomiast, co rozumiałe, nie mogli wycofać swoich sił, w sytuacji gdy formalnie nadal znajdowali się w stanie wojny. Decyzja taka nie wynikała z braku zaufania Wielkiej Brytanii bezpośrednio do rządu Alfonsina, ale z obawy o stabilność władzy w Argentynie i umiarkowaną wiarę w powodzenie procesu konsolidacji demokracji. Doświadczenie sześciu przewrotów wojskowych nad La Platą na przestrzeni półwiecza nakazywało Brytyjczykom ostrożność, szczególnie że w argentyńskich środowiskach wojskowych w dalszym ciągu stosunkowo liczna była grupa zwolenników siłowego rozwiązania sporu z Wielką Brytanią.

W czerwcu 1984 roku wszystkie argentyńskie partie polityczne podpisały wspólną deklarację, w której domagały się „uznania argentyńskich praw do Falklandów, jako części terytorium narodowego”. Niedługo później rząd w Buenos Aires oficjalnie zaprotestował przeciwko koncesjom wydanym przez rząd falklandzki firmie First Land Oil and Gas, zajmującej się wydobywaniem ropy naftowej i gazu. W odpowiedzi na owe protesty, brytyjski gubernator na wyspach, Rex Hunt, stwierdził, iż rząd w Buenos Aires nie ma żadnych praw do podważania suwerennych de-

cyzji wyspiarzy, gdyż Falklandy nigdy nie należały do Argentyny. Podkreślił on również, iż o ile oczekuje on normalizacji relacji brytyjsko-argentyńskich, nie może być mowy o nawiązaniu jakichkolwiek stosunków argentyńsko-falklandzkich. Rząd brytyjski natomiast przekazał Sekretarzowi Generalnemu ONZ notę, w której zaznaczył, że rząd falklandzki ma absolutne prawa do rozpoczęcia wydobywania ropy naftowej, co pozwoli na rozwój gospodarczy archipelagu i nie ma nic wspólnego z normalizacją stosunków między Wielką Brytanią i Argentyną (Cisneros, Escudé, 2000b).

W obliczu twardego stanowiska obydwu stron, kwestia formalnego zakończenia wojny utknęła w martwym punkcie. Warto jednak podkreślić, iż stronie brytyjskiej szczególnie zależało na uregulowaniu tej sprawy, co stanowiłoby pierwszy krok do normalizacji brytyjsko-argentyńskich stosunków. Za pomocą kanałów dyplomatycznych Brazylii i Szwajcarii, państw reprezentujących interesy odpowiednio Argentyny i Wielkiej Brytanii w stosunkach wzajemnych, w lipcu 1984 roku zorganizowane zostało w Bernie spotkanie przedstawicieli dwóch stron. Argentyńczycy zgodzili się na rozmowy z Brytyjczykami, licząc że poruszona zostanie na nich kwestia suwerenności wysp (Makin, 1992). Impulsem dającym nadzieję na takie rozwiązanie był brytyjsko-chiński układ w sprawie przekazania Hongkongu Chińskiej Republice Ludowej, do którego podpisania dojdzie miało w ciągu najbliższych miesięcy. Argentyńscy politycy liczyli, iż analogiczne rozwiązanie możliwe jest do wypracowania w kwestii falklandzkiej. Niestety, w trakcie szwajcarskiego spotkania, kiedy strona argentyńska podjęła temat suwerenności wysp, przedstawiciele Wielkiej Brytanii stwierdzili, iż nie mają uprawnień do dyskusji na ten temat. Rozmowy zakończyły się więc fiaskiem, gdyż Argentyna nie chciała podejmować jakichkolwiek dyskusji na temat przywrócenia stosunków dyplomatycznych z Wielką Brytanią w oderwaniu od kwestii suwerenności Falklandów (Cisneros, Escudé, 2000).

Decydenci polityczni w Londynie zdawali sobie sprawę, iż w obliczu systematycznych protestów ze strony Argentyny i braku postępów w zakresie normalizacji stosunków dwustronnych, konieczne jest umocnienie pozycji brytyjskiej na południowym Atlantyku. Bezpośrednio po wojnie, 27 lipca 1982 roku premier Thatcher przedstawiony został „drugi raport Shackletona”². Zasadniczym jego zadaniem było wskazanie czynników mogących doprowadzić do poprawy bezpieczeństwa i pozycji ekonomicznej Falklandów. Zdawano sobie sprawę, iż bez koniecznego wsparcia finansowego, falklandzka gospodarka, oparta w większości na hodowli

² Do publicznej wiadomości podany został on niecałe dwa miesiące później – 13.09.1982 roku.

owiec, znajdzie się niebawem na skraju upadku. Niekorzystne tendencje widać było w dynamicznym spadku cen wełny, na początku lat osiemdziesiątych o 20% niższych niż w połowie lat siedemdziesiątych. W raporcie wskazywano na konieczność podjęcia działań takich jak: wzmocnienie infrastruktury transportowej na wyspach; inwestycje w rozwój gospodarczy; inwestycje w rozwój rybołówstwa na wodach otaczających Falklandy i Południową Georgię oraz ustalenie wyłącznej strefy połowu ryb w obrębie 150 mil wokół archipelagu; przekazanie farm i terenów hodowlanych należących do wielkich firm w ręce prywatnych farmerów; ustanowienie Agencji Rozwoju Falklandów (Falkland Islands Development Agency, FIDA); a także rozwój turystyki na Falklandach (Freedman, 2005). Zgodnie z raportem, kierując się tymi rekomendacjami falklandzka gospodarka mogłaby wzrosnąć o 75-90%. Gabinet Thatcher w trakcie wrześniowego spotkania dotyczącego przyszłości archipelagu, określił raport jako doskonały, ale wymagający znacznych nakładów finansowych. Zasadnicze działania, mające na celu implementację propozycji zawartych w raporcie, zostały jednak podjęte; na przykład w listopadzie – powołana została FIDA. Podjęte zostały również kroki w celu zmiany struktury posiadania ziemi na wyspach. Do 1982 roku bowiem zdecydowana większość ziem zarządzana była w sposób semi-feudalny przez brytyjski konglomerat Falkland Islands Company (FIC), a w rękach mieszkańców wysp było mniej niż 10% terenów. Po opublikowaniu raportu rozpoczęto, trwający aż do połowy lat dziewięćdziesiątych, proces przekazywania ziem Falklandczykom, co doprowadziło do sytuacji, w której w 1995 roku już jedynie 5% terenów znajdowała się w rękach zewnętrznych inwestorów (Dodds, 1998).

Rząd brytyjski zdecydował się również na wzmocnienie falklandzkiego rybołówstwa. Prawo sprzedawania licencji połowowych powierzone zostało lokalnym władzom na Falklandach (Dodds, 1998). W 1986 roku wyznaczony został wyłączny obszar połowu ryb w obrębie wysp – Falklandzka Strefa Ochrony Wewnętrznej (Falklands Inner Conservation Zone, FICZ) o zasięgu 150 mil wokół archipelagu. Decyzja taka, podobnie jak wcześniejsza dotycząca licencji na wydobycie ropy naftowej i gazu, spotkała się z protestami ze strony władz w Buenos Aires. W odpowiedzi na utworzenie strefy FICZ, a pośrednio w efekcie fiaska rozmów przeprowadzonych w Bernie, administracja Alfonsina zdecydowała o zawarciu w 1986 roku umów międzynarodowych ze Związkiem Radzieckim i Bułgarią, dotyczących połowu ryb (Cisneros, Escudé, 2000a). Zgodnie z ich zapisami, radzieckie i bułgarskie statki zyskały prawo pływania po argentyńskiej wyłącznej strefie ekonomicznej oraz zawijania do argentyńskich portów. Nie było niczym zaskakującym, iż de-

cyzja władz w Buenos Aires spotkała się z natychmiastowym potępieniem ze strony Wielkiej Brytanii. Działania Argentyńczyków spotkały się też z krytyką administracji amerykańskiej (Cisneros, Escudé, 2000b).

W wyniku braku postępów w normalizacji stosunków brytyjsko-argentyńskich, bardzo istotną kwestią okazało się również wzmocnienie możliwości obronnych samych wysp w sytuacji potencjalnego ataku. Jak wspomniane zostało powyżej, Wielka Brytania i Argentyna były bowiem nadal formalnie w stanie wojny. Tuż po zakończeniu działań zbrojnych podjęto decyzję o budowie nowego lotniska wojskowego i cywilnego na Falklandach. Doświadczenia wojny, w trakcie której brytyjskie siły powietrzne nie dysponowały odpowiednim lądowiskiem dla największych i najcięższych samolotów bojowych i transportowych, podobnie jak permanentnie utrzymujące się zagrożenie kolejnym konfliktem, motywowały Brytyjczyków do szybkiego działania. Owo wielkie przedsięwzięcie logistyczne zakończone zostało w 1984 roku (*RAF Mount Pleasant, Falkland Islands*, 2015)

Warto zwrócić uwagę, iż działania mające na celu poprawę stanu gospodarki i obronności Falklandów szły w parze z próbami zwiększenia politycznego znaczenia archipelagu i umocnienia jego pozycji w ramach brytyjskich struktur państwowych. Już w 1983 roku zdecydowano o przyznaniu mieszkańcom Falklandów pełnego obywatelstwa brytyjskiego. Ustawa *The British Nationality (Falkland Islands) Act* rozszerzyła uprawnienia rezydentów Falklandów w stosunku do praw przysługujących mieszkańcom innych brytyjskich terytoriów zamorskich. Na mocy uchwalonego przez Parlament dokumentu, wszyscy stali mieszkańcy Falklandów otrzymywali obywatelstwo brytyjskie, bez konieczności wykazywania związków rodzinnych z Wielką Brytanią (*The British Nationality...*, 1983). W 1985 roku uchwalona została konstytucja Falklandów, która weszła w życie 18 kwietnia 1985 roku (*The Falkland Islands Constitution Order*, 1985). Dokument ten wzmocnił ochronę podstawowych praw i wolności Falklandczyków oraz możliwość samodecydowania w sprawach wewnętrznych. Co również istotne, zagwarantowane im zostało także prawo do samostanowienia. Przepis ten stanowił kolejne już podkreślenie, że Wielka Brytania odrzuca wszelkie roszczenia Argentyny dotyczące archipelagu, wychodząc z założenia, iż to mieszkańcy wysp sami powinni decydować o swojej przynależności państwowej.

Warto zwrócić uwagę, że wojna w 1982 roku bardzo silnie zjednoczyła Falklandczyków, doprowadzając jednocześnie do wzrostu sympatii dla Korony i brytyjskiej armii. Dzień 14 czerwca ustanowiony został na wyspach świętem publicznym upamiętniającym wyzwolenie Falklandów spod argentyńskiej okupacji, bardzo hucznie celebrowanym na archipelagu. W celu jeszcze dobitniejszego do-

wiedzenia, iż to właśnie Wielka Brytania stanowi dla Falklandczyków naturalny wybór, w 1986 roku zorganizowane zostało na wyspach korespondencyjne referendum dotyczące przyszłości Falklandów. Kwestionariusze wysłane zostały do 1033 zarejestrowanych na wyspach wyborców, z czego odpowiedzi odesłało 920 osób (89%). Zgodnie z oficjalnymi wynikami, aż 94,5% głosujących opowiedziało się za utrzymaniem brytyjskiej suwerenności nad wyspami. Za niepodległością zagłosowało jedynie 1,5% wyborców, a za przejściem Falklandów pod władanie Argentyny zaledwie 0,3% (*Falklands' 1986...*, 2012). Wyniki referendum ukazały całkowity brak poparcia większości mieszkańców wysp dla argentyńskiej suwerenności nad archipelagiem. Władze w Buenos Aires nie uznały jednak wyników referendum, określając samo jego przeprowadzenie za prowokację skierowaną przeciwko poprawie brytyjsko-argentyńskich stosunków. Rozmowy między stronami tkwiły w martwym punkcie, a dodatkowo, na początku 1988 roku brytyjskie Ministerstwo Obrony Narodowej poinformowało o rozpoczęciu manewrów wojskowych w okolicach Falklandów. Działania pod nazwą *Fire Focus* rozpoczęły się 16 marca i udział w nich wzięły zarówno jednostki morskie jak i powietrzne, w sumie około 1000 żołnierzy. Manewry spotkały się z szybką reakcją władz Argentyny, które zarządziły natychmiastową mobilizację wojskową, wyrażając jednocześnie sprzeciw na forach organizacji międzynarodowych (Escudé, M. González de Oleaga, 1996). Poparcie dla argentyńskich protestów wobec militaryzacji południowego Atlantyku wyraziła Organizacja Państw Amerykańskich i Ruch Państw Niezaangażowanych.

Pierwsze lata od zakończenia wojny falklandzkiej i przejście Argentyny na drogę demokratycznych reform nie przyniosły zasadniczej poprawy w stosunkach argentyńsko-brytyjskich. Żadna ze stron sporu nie była skłonna ustąpić. Co więcej, argentyńska administracja prezydenta Alfonsina nie miała całościowej wizji rozwiązania kwestii falklandzkiej, co związane było z szeregiem innych problemów, z którymi jednocześnie radzić sobie musiało państwo. Sytuacja zmienić się miała dopiero w momencie dojścia do władzy peronistów, na czele z nowym prezydentem Carlosem Menemem. Już w czasie kampanii wyborczej zapowiadał on bowiem zmianę polityki międzynarodowej Argentyny.

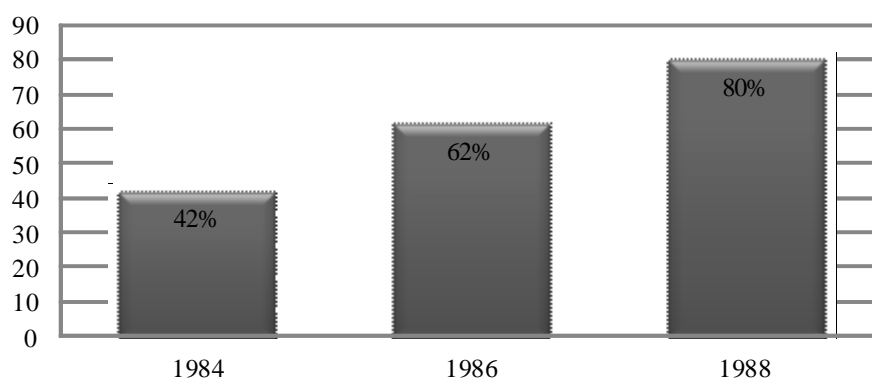
Koniec lat osiemdziesiątych i lata dziewięćdziesiąte

Przełom lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych to istotny politycznie okres zarówno dla Argentyny jak i dla Wielkiej Brytanii. W obu państwach doszło bowiem w tym czasie do zmian na najwyższych szczeblach władzy. W Zjednoczo-

nym Królestwie, po jedenastu latach rządów, funkcję premiera przestała pełnić Margaret Thatcher. Na stanowisku lidera Partii Konserwatywnej i szefa rządu zastąpił ją John Major. Polityk ten, w przeciwieństwie do swojej poprzedniczki, uważany był za osobę skłoną do kompromisów, zarówno na płaszczyźnie wewnętrznej jak i międzynarodowej. Dowodem takiej postawy było między innymi rozpoczęcie przez gabinet Majora rozmów z Irlandzką Armią Republikańską (Irish Republican Army, IRA), które doprowadziły do późniejszego zawieszenia broni przez IRA. Tymczasem znacząca zmiana, bo obejmująca odsunięcie od władzy dotychczas rządzącej partii, dokonała się w Argentynie. Partia Radykalna, na czele z prezydentem Alfonsinem przegrała wybory parlamentarne i prezydenckie na rzecz peronistów. Nowym prezydentem został Carlos Menem. Nowo wybrany prezydent podkreślał konieczność zmian w prowadzeniu argentyńskiej polityki zagranicznej oraz uregulowania spraw, z którymi poprzednia administracja nie mogła sobie poradzić.

Istotne jest, że zmiana nastawienia przywódców obu państw, dająca nadzieję na poprawę stosunków dwustronnych, szła w parze ze zmianą nastawienia społeczeństwa. Pod koniec lat osiemdziesiątych, zarówno w Wielkiej Brytanii jak i w Argentynie, przeprowadzone zostały ankiety dotyczące sporu falklandzkiego. We wskazywanych przez społeczeństwo brytyjskie odpowiedziach, 10% opowiadało się za przekazaniem Falklandów Argentynie, 13% za ustanowieniem brytyjsko-argentyńskiej kontroli nad wyspami, 19% zaś za przekazaniem administracji archipelagiem Narodom Zjednoczonym (Little, 1989). W przypadku Argentyńczyków, w analogicznej ankiecie przeprowadzonej w Buenos Aires, jedynie 1% respondentów uważało kwestię Falklandów za podstawowy problem państwa, 7% natomiast za problem drugi lub trzeci pod względem istotności. Jedynie 4% ankietowanych wyraziło opinię, iż Argentyna powinna rozważyć użycie siły w rozwiązaniu sporu, a aż 64% opowiadało się za koniecznością ponownego nawiązania stosunków dyplomatycznych z Wielką Brytanią (Little, 1989). W porównaniu z rokiem 1984, dwa lata później, liczba Argentyńczyków opowiadających się za negocjacjami z Brytyjczykami wzrosła z 42% do 62%. W przeprowadzonym w kwietniu 1988 roku sondażu aż 74% ankietowanych oceniło decyzję o zajęciu archipelagu w 1982 roku za błędną lub całkowicie błędną. Systematycznie rosła też liczba zwolenników negocjacji z Wielką Brytanią, wynosząc już 80% w stosunku do 8% zwolenników ponownego użycia siły (Floria, 1991).

WYKRES NR 1. POPARCIE SPOŁECZEŃSTWA ARGENTYŃSKIEGO DLA NEGOCJACJI Z WIELKĄ BRYTANIĄ W SPRAWIE SUWERENNOŚCI FALKLANDÓW (W PROCENTACH)

Źródło: opracowanie własne (Little, 1989; Floria, 1991).

Będący u władzy w Argentynie prezydent Menem zwrócił uwagę na zmianę nastawienia społeczeństwa do kwestii falklandzkiej, podkreślając również inny istotny, a pomijany do tej pory aspekt – ekonomię. Złe stosunki z Wielką Brytanią – znajdowanie się formalnie w stanie wojny oraz brak stosunków dyplomatycznych, wpływały również na stosunki z innymi państwami Europy Zachodniej, szczególnie zaś z Europejską Wspólnotą Gospodarczą, istotną z punktu widzenia argentyńskich interesów. Rząd Menema szybko doszedł do wniosku, iż problem falklandzki negatywnie odbija się na wymianie handlowej Argentyny, decydując jednocześnie o podjęciu koniecznych kroków mających prowadzić do porozumienia z Wielką Brytanią, w pierwszej kolejności zaś przywrócenia stosunków dyplomatycznych (Machinandiarena de Devoto, Masana, 2000)

Po wstępnej wymianie stanowisk, przedstawiciele brytyjskiego Biura Spraw Zagranicznych oraz Wspólnoty Narodów (*The Foreign and Commonwealth Office*) ogłosili w lipcu 1989 roku gotowość do rozmów z rządem argentyńskim na wszystkie tematy z wyjątkiem kwestii suwerenności Falklandów. Warunkiem wstępnym miało być jednak formalne zawieszenie broni ze strony Argentyny. Argentyński minister spraw zagranicznych Domingo F. Cavallo podkreślał, iż rząd w Buenos Aires może zgodzić się na taki warunek jedynie w sytuacji, gdy nie będzie to akt jednostronny, ale pociągnie za sobą działania Wielkiej Brytanii. Domagał się od gabinetu Johna Majora odwołania dwustumilowej wyłącznej strefy działań

wojennych stworzonej wokół Falklandów jeszcze w okresie wojny w 1982 roku³. Jako dowód dobrych intencji, rząd argentyński zdecydował o natychmiastowym zniesieniu obowiązujących od czasów wojny restrykcji w handlu z Wielką Brytanią, ograniczających import towarów ze Zjednoczonego Królestwa (Machinandiarena de Devoto, Masana, 2000).

Pierwsze spotkanie przedstawicieli Wielkiej Brytanii i Argentyny odbyło się w dniach od 16 do 18 sierpnia 1989 roku w Nowym Jorku. Miało ono charakter organizacyjny, pozwalający na przedstawienie oficjalnych stanowisk dwóch stron, szczególnie w kwestii suwerenności archipelagu Falklandów, wysp Południowa Georgia i Południowy Sandwich. W jego trakcie wypracowana została niezwykle istotna formuła, określana jako „parasol suwerenności”. Zgodnie z owym konceptem, strony sporu akceptowały swoje odmienne stanowiska w sprawie suwerenności wysp, zgadzając się jednocześnie na bilateralną współpracę w dziedzinach abstrahujących od tego zagadnienia. „Parasol suwerenności” był więc formułą chroniącą pretensje obydwu stron i wyznawane przez nich racje (Bologna, 1994).

Kolejne posiedzenie, znacznie bardziej merytoryczne, przeprowadzone zostało w Madrycie w dniach 17 i 18 października tego samego roku. W jego efekcie przyjęta została dwustronna deklaracja, w której strony potwierdziły formalne zakończenie działań zbrojnych. Dodatkowo ogłoszono w niej: 1) utrzymanie przez obydwa państwa swojego stanowiska względem suwerenności wysp; 2) przywrócenie stosunków konsularnych; 3) stworzenie dwóch grup roboczych, dotyczącej spraw militarnych oraz dotyczącej współpracy⁴; 4) przywrócenie komunikacji lotniczej i morskiej między państwami; 5) zniesienie wszelkich ograniczeń handlowych i finansowych; 6) obietnicę ułatwienia Argentynie kontaktów ze Wspólnotami Europejskimi; 7) usunięcie 200-milowej wyłącznej strefy w 1982 roku będącej teatrem działań wojennych; 8) konieczność przeprowadzenia kolejnego spotkania stron (Machinandiarena de Devoto, Masana, 2000).

Zgodnie z ostatnim punktem deklaracji, 14 lutego 1990 roku, również w Madrycie, odbyło się kolejne argentyńsko-brytyjskie spotkanie. Jego skutkiem była

³ Dwustumilowa strefa wokół Falklandów, Georgii Południowej i wzdłuż wybrzeża argentyńskiego utworzona została przez gabinet Margaret Thatcher w kwietniu 1982 roku. Obszar ten stanowić miał teatr działań wojennych. Co istotne, po kapitulacji Argentyny w czerwcu 1982 roku, nie została ona przez Brytyjczyków zniesiona, gdyż państwa nadal formalnie znajdowały się w stanie wojny. Strefy tej nie należy utożsamiać ze 150-milową wyłączną strefą połowu ryb FICZ, ustanowioną przez Wielką Brytanię w 1986 roku.

⁴ W późniejszym okresie przedstawiciele Wielkiej Brytanii i Argentyny zastąpili dwie grupy robocze jednym organem, powołanym pod nazwą „Grupa Robocza do spraw Południowego Atlantyku”.

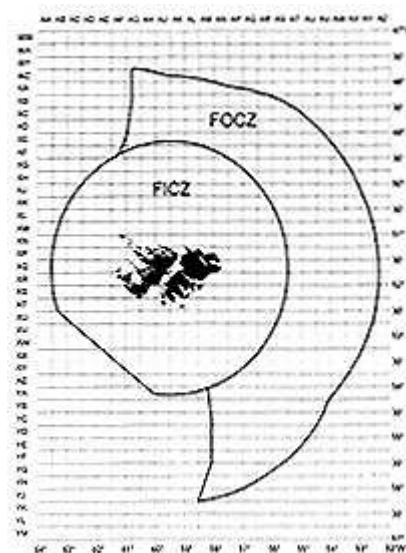
decyzja o przywróceniu stosunków dyplomatycznych między państwami. 26 lutego ponownie otwarte zostały ambasady, a 22 marca powołano przedstawicieli dyplomatycznych Wielkiej Brytanii w Argentynie i Argentyny w Wielkiej Brytanii (Bologna, 1994).

Nawiązanie stosunków dyplomatycznych i przyjęcie formuły „parasola suwerenności” pozwoliły na intensyfikację brytyjsko-argentyńskich stosunków. Strony szybko doszły do porozumienia w sprawie zniesienia wiz dla swoich obywateli, w grudniu 1990 roku podpisano natomiast porozumienie w sprawie ochrony inwestycji, które weszło w życie w 1993 roku (*Apruébase el Convenio...*, 1992).

Należy jednak zwrócić uwagę, iż wyraźny przełom w relacjach dwóch państw nie oznaczał jeszcze, iż wszelkie dotychczasowe różnice zdań między Argentyną i Wielką Brytanią w zakresie działań na południowym Atlantyku stały się niebyłe. Podstawowymi problemami okazały się kwestie połowu ryb oraz wydobycia ropy naftowej w okolicach archipelagu Falklandów. Temat rybołówstwa stanowił wyzwanie dla dwóch państw praktycznie od momentu zakończenia wojny. Trzeba podkreślić, iż przeprowadzane na przełomie 1989 i 1990 roku dwustronne rozmowy nie dotyczyły owej kwestii, a więc wyznaczona w 1986 roku przez Brytyjczyków 150-milowa wyłączna strefa połowu ryb FICZ nadal formalnie istniała. W listopadzie 1990 roku, w czasie spotkania bilateralnej grupy roboczej, Wielka Brytania przedstawiła inicjatywę poszerzenia tej strefy, co spotkało się z protestami ze strony Argentyny. W przeciwieństwie jednak do okresu przed nawiązaniem stosunków dyplomatycznych, pod koniec 1990 roku wola porozumienia między dwoma stronami była zdecydowanie większa. Ostatecznie, po długich negocjacjach, stronom udało się wypracować kompromis. 28 listopada 1990 roku podpisana została wspólna deklaracja w sprawie ochrony zasobów rybołówstwa. Na wschód od strefy FICZ wyznaczona została Falklandzka Strefa Ochrony Zewnętrznej (FOCZ), w której obowiązywać miał zakaz połowu ryb na cele komercyjne (patrz: mapa nr 1). Dodatkowo, w ramach porozumienia powołany został argentyńsko-brytyjski Komitet Rybołówstwa na Południowym Atlantyku (Tondini, 2007).

Należy podkreślić, że mimo zawiązanego porozumienia w kolejnych latach ponownie dochodziło do napięć między dwoma państwami, których powodem były kwestie rybołówstwa. Szczególne protesty ze strony Argentyny wywoływały działania Wielkiej Brytanii zmierzające do ograniczenia obecności obcych statków rybackich w okolicach wysp Georgia Południowa i Południowy Sandwich (Tondini, 2007).

MAPA NR 1. ZASIĘG FALKLANDZKIEJ STREFY OCHRONY WEWNĘTRZNEJ (FICZ) I FALKLANDZKIEJ STREFY OCHRONY ZEWNĘTRZNEJ (FOCZ)

Źródło: strona internetowa argentyńskiej fundacji „Nuestro Mar” (*Malvinas: hora de definiciones, soberanía de los recursos pesqueros*, 2006).

Drugą kwestią wywołującą napięcia w argentyńsko-brytyjskich stosunkach był problem wydobycia ropy naftowej w okolicach archipelagu. Pod koniec 1991 roku państwa porozumiały się na temat konieczności rozważenia możliwości prawnych i ram organizacyjnych wspólnego działania na tej płaszczyźnie. Pod koniec 1993 roku jednakże, mimo przeprowadzonych w tym samym roku brytyjsko-argentyńskich rozmów, rząd w Londynie jednostronnie zdecydował o ogłoszeniu przetargu na wydobycie ropy naftowej w okolicach Falklandów. Argentyna, protestując przeciwko tak wyraźnej ingerencji na terytorium będącym przedmiotem sporu międzynarodowego, groziła wniesieniem skargi do ONZ i OPA. Poważny kryzys w poprawnych relacjach między dwoma państwami został jednak zażegnany, ku zdziwieniu obserwatorów, dzięki inicjatywie prywatnych inwestorów. W połowie 1994 roku argentyński koncern energetyczny YPF i brytyjskie przedsiębiorstwo British Gas doszły do porozumienia w sprawie wspólnego wystąpienia do przetargu na wydobycie falklandzkiej ropy. Decyzja ta stanowiła impuls dla polityków obydwu państw, którzy doszli do wniosku, iż współpraca spółek naftowych z dwóch krajów powinna odbywać się w atmosferze porozumienia między ich rządami, najlepiej zaś w ramach umowy gwarantującej pewność prawną w tym zakresie (Machinandiare-

na de Devoto, Masana, 2000). Mimo iż strony nie zgodziły się na przyjęcie na siebie zobowiązań traktatowych, po długich i trudnych rozmowach brytyjskiemu i argentyńskiemu rządowi udało się dojść do porozumienia w sprawie przyjęcia deklaracji. 27 września 1995 roku Wielka Brytania i Argentyna podpisały wspólną deklarację o współpracy w zakresie działań pozabrzegowych na południowozachodnim Atlantyku. Dokument ten, podpisany na warunkach wypracowanej w Madrycie formuły „parasola suwerenności”, zakładał współpracę dwóch państw w zakresie wydobycia ropy naftowej na spornych terenach przynależących do archipelagu Falklandów. Zgodnie z jej zapisami, na spornym terytorium ustanowiona została specjalna strefa, w której operować mogły przedsiębiorstwa posiadające licencję zarówno strony brytyjskiej, jak i argentyńskiej. Do koordynowania współpracy powołana została również Wspólna Komisja, składająca się z przedstawicieli dwóch państw (*Declaración Conjunta...*, 1995).

Wspólna deklaracja określona może być jako symbol przełomu w stosunkach brytyjsko-argentyńskich, ukazujący niespotykaną dotąd wolę porozumienia i koncyliacyjną postawę obydwu stron. Po raz pierwszy bowiem, nie tylko od czasów wojny, ale w całej historii sporu o Falklandy, Wielka Brytania zgodziła się na dopuszczenie Argentyny do decydowania w sprawach dotyczących wysp. Dodatkowo, w tym samym roku administracja prezydenta Menema ogłosiła oficjalnie, iż nie będzie dążyć do odzyskania Falklandów drogą siłową (*Seeking Support...*, 2005). Sytuacja wokół wysp powoli normalizowała się. W maju 1997 roku, po osiemnastu latach rządów konserwatystów, do władzy w Wielkiej Brytanii doszła Partia Pracy. Nowy premier Tony Blair, pragnąc utrzymać poprawne relacje z rządem argentyńskim, w listopadzie tego samego roku wystosował oficjalne zaproszenie do Wielkiej Brytanii dla prezydenta Menema. Historyczna, pierwsza od czasów wojny falklandzkiej wizyta argentyńskiej głowy państwa w Zjednoczonym Królestwie odbyła się na przełomie października i listopada 1998 roku. W czasie pobytu w Londynie Menem spotkał się nie tylko z przedstawicielami gabinetu i królową Elżbietą II, ale również z weteranami wojny, oddając jednocześnie cześć poległym w niej Brytyjczykom. W czasie jednego z przemówień stwierdził on, iż jego wzrok, podobnie jak wszystkich Argentyńczyków, skierowany jest ku przyszłości, bez zapominania jednak o przeszłości (Tondini, 2007). W wyniku wizyty znacząco poprawił się również wizerunek Argentyny w Wielkiej Brytanii. Między dwoma stronami w dalszym ciągu utrzymywały się różnice zdań będące praktycznie nie do pogodzenia, ale szczerłość i koncyliacyjna postawa przedstawicieli obydwu państw została dobrze odebrana w mediach, zarówno argentyńskich jak i brytyjskich.

Prezydentura Carlosa Menema, mimo iż kontrowersyjna na płaszczyźnie polityki wewnętrznej⁵, w polityce zagranicznej przyniosła poprawę międzynarodowego wizerunku Argentyny. Aż do końca jego urzędowania stosunki ze Zjednoczonym Królestwem układały się nad wyraz poprawnie. Wielki kryzys gospodarczy w Argentynie w latach 1999-2002 oraz idące z nim w parze ogromne problemy polityczne i społeczne odsunęły jednak kwestię Falklandów na dalszy plan. Sytuacja ta uległa zmianie dopiero w 2003 roku, kiedy do władzy w państwie doszedł inny przedstawiciel peronistowskiej lewicy – Néstor Kirchner.

Współczesny wymiar sporu falklandzkiego - rządy Kirchnerów w Argentynie

Wybrany na prezydenta w 2003 roku Néstor Kirchner stanął przed trudnym zadaniem nie tylko odbudowania kraju po wielkim kryzysie, ale również zyskania brakującej legitymacji społecznej dla jego rządów⁶. Szybkie i racjonalne działania mające na celu wyciągnięcie milionów Argentyńczyków z ubóstwa miały być tylko jedną z płaszczyzn zjednywania sobie poparcia obywateli. Drugą kwestią podjętą przez Kirchnera był problem Falklandów. Już 25 maja 2003 roku, w czasie przemówienia inauguracyjnego kadencji, nowo wybrany prezydent zapowiedział zmiany

⁵ Pierwsza kadencja prezydencka Carlosa Menema (1989-1995) oceniana była bardzo pozytywnie. Dzięki neoliberalnym reformom udało się wyprowadzić Argentynę z inflacji i ustabilizować gospodarkę. Państwo cechowało się też stabilnymi instytucjami, społeczeństwo miało zaufanie do władz państwowych a międzynarodowa pozycja Argentyny poprawiła się. Sytuacja zmieniać zaczęła się jednak w trakcie drugiej kadencji prezydenckiej Menema (1995-1999). Wtedy widoczne zaczęło być, iż zgodna z zaleceniami Konsensusu Waszyngtońskiego neoliberalna polityka ekonomiczna nie mogła się sprawdzić w argentyńskich warunkach. Szybko okazało się, iż dobrobyt i wzrost gospodarczy oparte zostały na imporcie, ogromnych kredytach i obcym kapitale, co w dłuższym okresie doprowadziło do upadku produkcji krajowej i wielkiego zadłużenia zagranicznego. Zwiększyło się bezrobocie, a przepaść pomiędzy najbogatszymi a najbiedniejszymi pogłębiła się. Skandalem odbijały się kolejne afery korupcyjne i gigantyczne defraudacje publicznych pieniędzy, do których dochodziło na praktycznie wszystkich szczeblach władzy. Szacowano, iż w czasie rządów Menema skorumpowani urzędnicy i politycy przyjęli łapówki o równowartości rocznej spłaty długu zagranicznego. Prezydent Menem prowadził konsekwentną politykę koncentracji władzy w swoich rękach, co przejawiało się w niespotykanej dotąd w historii liczbie dyktowanych dekretów oraz wetowanych ustaw. Tylko w czasie pierwszej kadencji wydał łącznie 336 dekretów. Dla porównania, prezydent Alfonsín wydał ich jedynie 29 (MacLachlan, 2006).

⁶ W pierwszej turze argentyńskich wyborów prezydenckich w 2003 najlepsze wyniki uzyskali pragnący wrócić do władzy Carlos Menem (24% głosów) i Néstor Kirchner (22% głosów). Do drugiej tury jednak nie doszło ze względu na rezygnację Menema. Zwycięzcą wyborów ogłoszony został więc Néstor Kirchner. Doszło do kuriozalnej sytuacji, w której prezydentem państwa został człowiek praktycznie nieznan szerokiej opinii publicznej, cieszący się poparciem niecałej jednej czwartej społeczeństwa.

polityki w zakresie sporu falklandzkiego. „Podtrzymujemy nasze roszczenia co do odzyskania suwerenności nad Falklandami” – mówił Kirchner (*Discurso de asunción...*, 2003). Stanowisko to rozwinięte zostało przez ministra spraw zagranicznych Rafaela Bielsę w czasie spotkania z reprezentantami Falklandów na posiedzeniu Komitetu Dekolonizacyjnego. Po konsensualnym przyjęciu przez Komitet kolejnej rezolucji wzywającej Wielką Brytanię i Argentynę do rozmów na temat suwerenności archipelagu, polityk stwierdził, iż nowy argentyński rząd będzie walczył o zapewnienie niezbywalnych praw jego narodu do wysp. Podkreślił on również, że Argentyna gotowa jest na podjęcie nowego dialogu z Wielką Brytanią, prowadzącego do szczęśliwego zakończenia prowadzonego od lat sporu (Rosales, 2003). Odpowiedź rządu Tony’ego Blaira na tak znaczącą zmianę względem prowadzonej przez Menema polityki była jednak jednoznaczna. W czasie spotkania między Kirchnerem a Blairem, do którego doszło w czerwcu 2003 roku, brytyjski premier stanowczo stwierdził, iż stosunek Zjednoczonego Królestwa do sporu falklandzkiego pozostaje niezmienny oraz że nie bierze on pod uwagę żadnych działań mogących sugerować zmianę stanowiska jego rządu do kwestii suwerenności archipelagu (Briley, 2003).

Na fali rosnącej popularności i sympatii wśród społeczeństwa, prezydent Kirchner kontynuował przyjętą na początku kadencji strategię w sporze z Wielką Brytanią. Falklandy po raz kolejny zajęły w retoryce politycznej miejsce symbolu argentyńskiej tożsamości narodowej. Podkreślano, iż ich odzyskanie stanowi istotny element racji stanu. Owa linia polityczna nie uległa zmianie również po 2007 roku, kiedy nowo wybraną prezydent została żona Nestora Kirchnera, Cristina Fernández de Kirchner. Kirchnerowska polityka wobec Falklandów traktowana może być jako swego rodzaju spójny projekt rozpoczęty w 2003 roku i trwający do końca rządów Cristiny Kirchner. Możliwe jest wyróżnienie charakterystycznych elementów owego projektu, przekładających się na konkretne działania zarówno w okresie prezydentury Néstora Kirchnera, jak i Cristiny Kirchner.

Pierwszym elementem zasługującym na szczególną uwagę jest ogromna determinacja władz w Buenos Aires w nadaniu kwestii falklandzkiej wymiaru multilateralnego, wychodzącego poza ramy problemu jedynie między Wielką Brytanią i Argentyną. Mimo iż Néstor Kirchner nie był pierwszym prezydentem dążącym do zaangażowania w spór o archipelag społeczności międzynarodowej, to za jego kadencji Argentyna rozpoczęła budowanie mocnego frontu poparcia dla swoich aspiracji względem Falklandów, szczególnie na zachodniej półkuli. W przeciwieństwie do Carlosa Menema, traktującego Stany Zjednoczone jako głównego partnera Ar-

gentyny na kontynentach amerykańskich, Néstor Kirchner skierował swój wzrok w stronę państw latynoamerykańskich, szczególnie zaś zbieżnych ideologicznie rządów wpisujących się w nurt tzw. nowego populizmu lewicowego⁷. Poparcie dla polityki lewicowych rządów latynoamerykańskich pozwoliło Argentynie na zjednanie sobie silnej grupy sojuszników, otwarcie wspierających jej aspiracje na forach międzynarodowych. I tak na przykład, już na początku prezydentury Kirchnera boliwijski minister spraw wewnętrznych Rafael Puente Calvo skrytykował Organizację Państw Amerykańskich za brak aktywnych działań wspomagających Argentynę w dążeniach do odzyskania archipelagu (Taylor, Miller, 2007).

Otwartą krytykę Wielkiej Brytanii formułował również wenezuelski prezydent Hugo Chávez, domagający się od premiera Tony'ego Blaira oddania Falklandów Argentynczykom (Taylor, Miller, 2007). Powszechne uznanie przedstawicieli latynoamerykańskich zyskała wypowiedź ministra Bielsy na temat Falklandów wygłoszona na szczycie OPA w Ft. Lauderdale w czerwcu 2005 roku (*Seeking Support...*, 2005). W 2010 roku, w czasie odbywającego się w mieście Meksyk szczytu Jedności Ameryki Łacińskiej i Karaibów, były brazylijski prezydent Lula da Silva stwierdził, iż „nie jest możliwe, aby zamiast Argentyny władzę nad Falklandami sprawowało państwo oddalone o 14 tysięcy kilometrów”, podkreślając równocześnie konieczność wywierania większego nacisku na forach międzynarodowych, w celu zmuszenia niechętniej wciąż Wielkiej Brytanii do rozmów na temat suwerenności archipelagu (Collizzolli, 2015).

Poparcie dla rządu w Buenos Aires w sporze z Wielką Brytanią wyraziły również inne latynoamerykańskie organizacje międzynarodowe: Mercosur, UNASUR i CELAC⁸. Warto podkreślić jednak, że temat przynależności spornego archi-

⁷ Symbolem nowego latynoamerykańskiego populizmu lewicowego był wenezuelski prezydent Hugo Chávez. Stworzony przez niego projekt polityczny, określany mianem socjalizmu XXI wieku jest lewicową odpowiedzią na zakwestionowany i zdaniem wielu skompromitowany neoliberalizm. Zachowując dużą skalę kontroli państwa nad gospodarką, odrzucał on jednak skrajne rozwiązania realnego socjalizmu ze Związku Radzieckiego i Europy Wschodniej. Inni latynoamerykańscy prezydenci: Ekwadoru – Rafael Correa, Boliwii – Evo Morales, Nikaragui – Daniel Ortega, w dużym stopniu odwoływali się do przekonań Chaveza (Fatalski, 2015).

⁸ UNASUR – Unia Narodów Południowoamerykańskich (Unión de Naciones Suramericanas). Organizacja powołana w 2004 roku na Szczycie Państwo Południowoamerykańskich w Cuzco (Peru) jako Południowoamerykańska Wspólnota Narodów. Zmiana nazwy organizacji nastąpiła w 2007 roku. Zrzesza 12 państw Ameryki Południowej, a jej cele skupiają się wokół kwestii politycznych i ekonomicznych. CELAC – Wspólnota Państw Ameryki Łacińskiej i Karaibów (Comunidad de Estados Latinoamericanos y Caribeños). Organizacja, powołana w 2010 roku na Szczycie Jedności Państw Ameryki Łacińskiej i Karaibów w Playa del Carmen (Meksyk), zrzesza 33 państwa i traktowana jest jako latynoamerykańska alternatywa wobec OPA. Mercosur –

pelagu podnoszony był przez przedstawicieli argentyńskiej dyplomacji również na innych forach międzynarodowych, w tym o zasięgu globalnym. Począwszy od 2003 roku dyplomacja argentyńska konsekwentnie przedstawiała (i przedstawia) sprawę Falklandów na forum Organizacji Narodów Zjednoczonych, domagając się od Wielkiej Brytanii uszanowania zaleceń zawartych w rezolucjach Zgromadzenia Ogólnego i Komitetu Dekolonizacyjnego ONZ oraz podjęcia negocjacji na temat suwerenności wysp. Dodatkowo, w 2006 roku w odpowiedzi na uznanie archipelagu za terytorium brytyjskie w tekście traktatu konstytucji dla Europy, władze Argentyńskie wystosowały oficjalną petycję do Unii Europejskiej, nawołującą instytucję do uznania istnienia sporu o przynależność terytorialną Falklandów, apelując jednocześnie o stosowanie przez instytucje unijne podwójnego nazewnictwa: Falklandy-Malwiny (*Reclaman a Europa...*, 2006).

Napięcia w stosunkach argentyńsko-brytyjskich spowodowane były nie tylko nagłaśnianiem przez administracje Kirchnerów kwestii praw Argentyny do wysp, ale również podejściem władz w Buenos Aires do samego archipelagu. Kolejnym charakterystycznym elementem strategii obranej przez Argentynę po 2003 roku było bowiem systematyczne utrudnianie działań nie tylko Falklandczykom, ale wszystkim popierającym brytyjskie prawa do wysp, szczególnie na płaszczyźnie ekonomicznej. Już kilka miesięcy po objęciu urzędu, w listopadzie 2003 roku, Néstor Kirchner zawiesił porozumienie o połączeniach lotniczych między Argentyną a Falklandami zawiązane z Wielką Brytanią pod koniec prezydentury Carlosa Menema. Władze argentyńskie skłonne były negocjować warunki przywrócenia owego porozumienia, jednak zainteresowania nie wyrażali sami Falklandczycy. Co więcej, niecały miesiąc później światło dzienne ujrzały informacje z okresu wojny w 1982 roku, zgodnie z którymi część brytyjskich statków biorących udział w konflikcie zbrojnym przenosiła na pokładzie ładunki nuklearne (*Malvinas: confirmante...*, 2003). Mimo że brytyjski minister obrony zapewniał, że nie planowano użyć owych ładunków w czasie walk, sam fakt został przez władze w Buenos Aires bardzo źle odebrany, doprowadzając do usztywnienia stanowiska Argentyny wobec wszelkich rozmów z Brytyjczykami⁹. Dodatkowo, naruszanie przez statki brytyjs-

Wspólny Rynek Południa (Mercado Común del Sur), organizacja powołana w 1991 roku traktatem z Asunción przez Argentynę, Brazylię, Paragwaj i Urugwaj. Obecnie członkiem jest również Wenezuela. Celem organizacji miała być integracja gospodarcza państw członkowskich.

⁹ Zgodnie z Traktatem o zakazie broni jądrowej w Ameryce Łacińskiej i na Karaibach podpisanym w dniu 14 lutego 1967 roku w dzielnicy Miasta Meksyk – Tlatelolco, region Ameryki Łacińskiej i Karaibów stanowi bezwzględną strefę bezatomową. Zdaniem Argentyny, obecność brytyjskich statków nuklearnych na południowym Atlantyku stanowi pogwałcenie zapisów tego traktatu.

kie zapisów porozumień dotyczących Falklandzkiej Strefy Ochrony Zewnętrznej doprowadziły w 2008 roku do zmiany argentyńskiego prawa dotyczącego rybołówstwa. Zgodnie z nowymi przepisami, przedsiębiorstwa dokonujące połowu ryb w rejonie Falklandów miały podlegać karze wysokiej grzywny (Miller, 2012). Krok ten stanowi kolejny przykład argentyńskiej „strategii utrudniania” stosowanej wobec mieszkańców Falklandów i Wielkiej Brytanii.

Innym przykładem zastosowania owej strategii był argentyński dekret nr 256, nakazujący wszystkim statkom powracającym lub kierującym się na Falklandy, Georgię Południową i Południowy Sandwicz uzyskania zgody władz w Buenos Aires na wpłynięcie na argentyńskie wody terytorialne (*Decreto 256/2010*, 2010). W grudniu 2011 roku wspólną deklarację wystosowały państwa Mercosur (poza Argentyną: Brazylia, Urugwaj, Paragwaj i Wenezuela), zakazując statkom pływającym pod falklandzką banderą zawijania do ich portów. Do zakazu przyłączyły się również inne państwa południowoamerykańskie, rozszerzając sankcje nie tylko na statki falklandzkie, ale również brytyjskie. I tak na przykład, w 2012 roku okręt HMS „Montrose” nie został wpuszczony do peruwiańskiego portu (Dodds, 2012). Zachowanie to dowodzi, iż solidarność latynoamerykańska w sprawie Falklandów nie ogranicza się jedynie do sfery deklaratywnej na forach międzynarodowych, ale wywiera też praktyczne skutki.

Niezwykle ważnym problemem, urastającym do roli jednej z kluczowych osi sporu brytyjsko-argentyńskiego, jest wydobycie ropy naftowej w rejonie archipelagu. Kwestia ta, uregulowana za czasów Menema i Majora, wróciła pod koniec prezydentury Kirchnera. Władze argentyńskie doszły bowiem do wniosku, iż wypracowana ponad dekadę wcześniej formuła „parasola suwerenności” nie sprawdza się, stanowiąc narzędzie usprawiedliwiające wszelkie brytyjskie działania na południowym Atlantyku. W marcu 2007 roku, przy okazji 25 rocznicy wojny, rząd w Buenos Aires poinformował o zakończeniu współpracy nawiązanej na podstawie deklaracji o współpracy w zakresie działań pozabrzegowych na południowo-zachodnim Atlantyku. Argentyńczycy podkreślali, iż ich zdaniem wszelkie rozmowy na temat wykorzystywania zasobów brzegowych archipelagu Falklandów powinny łączyć się z rozmowami na temat suwerenności wysp, na temat który Brytyjczycy nie chcą rozmawiać. Dodatkowo, argentyński minister spraw zagranicznych Jorge Tiana podkreślał, iż wspólna deklaracja była instrumentem pozwalającym Wielkiej Brytanii usprawiedliwiać swoje unilateralne działania łamiące zapisy postanowienia (Colonna, 2007).

Naturalną konsekwencją takiej decyzji były późniejsze zabiegi rządu argentyńskiego mające na celu zniechęcenie, a wręcz wyrugowanie międzynarodowych inwestycji z rejonu Falklandów, co szczególnie tyczy się przemysłu naftowego. Sytuacja zaostrzyła się po 2010 roku, kiedy za zgodą władz w Londynie przeprowadzać zaczęto pierwsze próbne odwierty na falklandzkim szelfie. Działania te od razu spotkały się z ostrą reakcją władz w Buenos Aires, oskarżających brytyjskie firmy o nielegalne działania (*Comienza perforación de pozo...*, 2010). Szybko okazało się, iż potencjał złóż znajdujących się u wybrzeży wysp jest znacznie większy niż przypuszczano. Dodatkowo zaostrzyło to reakcję Argentyny, domagającej się całkowitego zaprzestania prac. Argentyński minister spraw zagranicznych Héctor Timerman z całą stanowczością oskarżył brytyjskie firmy o kradzież argentyńskich surowców naturalnych, a co za tym idzie, o złamanie prawa międzynarodowego. W liście skierowanym do londyńskiej giełdy papierów wartościowych wymienił on pięć spółek operujących na południowym Atlantyku, Argos Resources Ltd, Borders and Southern Petroleum PLC, Desire Petroleum PLC, Falkland Oil and Gas Ltd i Rockhopper Exploration PLC, zdaniem władz argentyńskich nielegalnie wydobywających surowce naturalne. Zagroził podjęciem kroków prawnych przeciwko każdemu przedsiębiorstwu angażującemu się w tego typu działalność (Dodds, 2012). Władze brytyjskie, z premierem Davidem Cameronem na czele, nie zareagowały na groźby ze strony Argentyny. Na znak protestu przeciwko coraz szerszemu zakresowi wydobywania ropy na południowym Atlantyku, argentyński Kongres przyjął w listopadzie 2013 roku ustawę zakazującą eksploatacji złóż u wybrzeży Falklandów pod karą 15 lat więzienia dla osób bezpośrednio odpowiedzialnych. Jakikolwiek zaangażowanie spółek naftowych na Falklandach miało również blokować możliwość kontraktów na eksploatację ropy z argentyńskich złóż Vaca Muerta w Patagonii (*Drilling for Oil...*, 2013). Coraz częściej wysuwany argumentem, w obliczu braku skuteczności poprzednich, stało się zagrożenie ekologiczne, jakie niesie za sobą eksploatacja falklandzkich zasobów. Zgodnie ze słowami Daniela Filmusa, argentyńskiego sekretarza ds. Falklandów działającego przy Ministerstwie Spraw Zagranicznych (*El secretario de Malvinas de la Cancillería*), działania podejmowane u wybrzeży Falklandów mogą skończyć się katastrofą większą niż ta w Zatoce Meksykańskiej w 2010 roku¹⁰.

¹⁰ 20 kwietnia 2010 roku, w amerykańskim sektorze Zatoki Meksykańskiej, miała miejsce eksplozja na platformie wiertniczej Deepwater Horizon, w wyniku której doszło do wycieku ropy naftowej. Skutkiem wydarzeń była największa w historii USA katastrofa ekologiczna. Szacuje się, że do oceanu wyciekło prawie 5 mln baryłek ropy naftowej, tworząc nieodwracalne szkody dla środowiska naturalnego (Niebieskikwiat, 2014).

W kontekście przedstawionych powyżej działań rządu argentyńskiego, zarówno w czasie prezydentury Néstora Kirchnera, jak i Cristiny Fernández de Kirchner, warto również w szerszy sposób przedstawić stosunek Wielkiej Brytanii do sporu falklandzkiego. Rządy w Londynie, zarówno Tony’ego Blaira (1997-2007) jak i Gordona Browna (2007-2010) i Davida Camerona (2010-obecnie) nie wyrażają zgody na podejmowanie żadnych rozmów dotyczących suwerenności archipelagu, podkreślając związki Falklandów z Europą. Już w 2008 roku zmianie uległa uchwalona w 1985 roku konstytucja Falklandów, zwiększając uprawnienia rządu falklandzkiego do kreowania bieżącej polityki wysp. Decyzja ta została bardzo pozytywnie przyjęta przez Falklandczyków, którzy w znaczącej większości nie postrzegają Wielkiej Brytanii jako mocarstwa kolonialnego. Potwierdzać to mogą słowa jednego z falklandzkich polityków, zasiadającego ówczesnie w rządzie Falklandów Mike’a Summersa:

My też mamy swoją konstytucję - jest to kolejny powszechnie ignorowany fakt. To nowa, postkolonialna ustawa, której przyjęcie było zainicjowane i skonsultowane z mieszkańcami Falklandów. Bierze ona pod uwagę realia nowoczesnego świata, w którym prawa wolnych narodów są najważniejsze, a dochodzenie praw terytorialnych wbrew woli mieszkańców nie ma miejsca (...). Wielka Brytania i Falklandy przeszły na nowy poziom relacji opartej na demokracji i samostanowieniu, w chwili gdy nasi argentyńscy sąsiedzi naciskają na anachroniczny porządek oparty na suwerenności terytorialnej. To Argentyna, nie Wielka Brytania chce skolonizować Falklandy (Summers, 2009).

Nie ulega wątpliwości, iż jednoznaczna opinia samych mieszkańców stanowi dla Wielkiej Brytanii jeden z podstawowych argumentów pozwalających odmawiać rozmów na temat suwerenności Falklandów. W obliczu agresywnej kampanii rozpętanej najpierw przez Néstora, później przez Cristinę Kirchner, stanowisko Wielkiej Brytanii ulega coraz większemu uszczywnieniu. W lutym 2012 roku, w trzydziestą rocznicę wojny, w odpowiedzi na wysłanie przez Wielką Brytanię okrętu atomowego na południowy Atlantyk oraz oddelegowanie księcia Williama na służbę na Falklandy, Argentyna wystąpiła do ONZ, oskarżając rząd Davida Camerona o próby militaryzacji regionu oraz brak dobrej woli podjęcia negocjacji („Timerman...”, 2012). Premier Cameron skomentował argentyńskie zarzuty stwierdzeniem: „Tak długo jak wyspy falklandzkie chcą być brytyjskie, powinny pozostać brytyjskie. Kropka. Koniec historii” („Cameron on Sovereignty...”, 2011). Dodatkowym elementem legitymizującym takie podejście było przeprowadzone w dniach 10-11 marca 2013 roku kolejne już referendum na Falklandach, mające być ostatecznym potwierdzeniem woli mieszkańców archipelagu. Uprawnieni do odpowiedzi na pytanie „Czy chcesz, aby Falklandy zachowały swój obecny status polityczny Terytorium Zamorskiego Zjednoczonego Królestwa?” byli rezydenci

wysp, mający powyżej 18 lat i posiadający „status Falklandczyka”¹¹. W głosowaniu, w którym udział wzięły 1522 osoby (frekwencja 92%) oddano 1517 głosów ważnych. Wśród nich przeważająca większość – aż 1513 osób (99,8%) odpowiedziało na pytanie twierdząco. Jedynie trzy osoby (0,2%) udzieliły odpowiedzi „nie” (*Results of the Referendum...*, 2013). Referendum, jednoznacznie potwierdzające wolę Falklandczyków do pozostania Brytyjczykami, nie zostało uznane przez argentyńską prezydent, która określiła je jako parodię, porównując do sytuacji, w której „osoby zajmujące nielegalnie nieruchomości miałyby wypowiedzieć się, czy nadal chcą łamać prawo” (Ford, Shoichet, Smith-Spark, 2013).

Argentyński rząd prezydent Kirchner w dalszym ciągu naciska gabinet Davida Camerona, oskarżając Wielką Brytanię o brak chęci podejmowania rozmów i łamanie prawa międzynarodowego. W kwietniu 2015 roku, przy okazji kolejnej rocznicy wojny falklandzkiej obiecała ona po raz kolejny, iż pewnego dnia Falklandy znów staną się argentyńskim terytorium („Cristina Kirchner...”, 2015). W tym kontekście warto zastanowić się nad motywacjami kierującymi argentyński rząd do podejmowania dyskusji nad Falklandami. Tak duże skupienie uwagi rządu na jednej kwestii spotyka się z zarzutami o traktowanie Falklandów jako tematu zastępczego, mającego na celu odwrócenie uwagi opinii publicznej od realnych problemów, takich jak wysoka inflacja, korupcja, niskie poparcie dla ekipy rządzącej¹². Nadzieję na przełamanie impasu w kwestii falklandzkiej niosą zbliżające się wybory prezydenckie w Argentynie, które przeprowadzone zostaną w październiku 2015 roku. To od stanowiska władz argentyńskich, będącej w stosunkach z Wielką Brytanią stroną roszczeniową, w głównej mierze zależy bowiem kształt sporu o Falklandy.

Podsumowanie

Konsekwencją wojny o Falklandy w sensie formalnym był powrót do status quo, jednak w sensie politycznym – praktyczne zamrożenie stosunków argentyńsko-brytyjskich na kolejną dekadę. Za przełomowe wydarzenie, będące impulsem do zmiany takiego stanu rzeczy, było dojście do władzy w Argentynie Carlosa

¹¹ „Status Falklandczyka” (*Falkland Islands Status*) jest najbliższym obywatelstwu statusem prawnym dotyczącym mieszkańców Falklandów. Większość osób mających „status Falklandczyka” posiada obywatelstwo brytyjskie, jednak kwestie te nie są z sobą ściśle powiązane.

¹² Opinie takie pojawiają się głównie wśród komentatorów spoza Ameryki Łacińskiej, głównie Wielkiej Brytanii, Stanów Zjednoczonych, Francji. Wynika to z wspomianej wcześniej solidarności regionu latynoamerykańskiego, konsekwentnie popierającego argentyńskie zarzuty wysuwane w stronę Wielkiej Brytanii (Gilbert, 2012; Gilbert, Neild, 2013).

Menema. To on postanowił zmodyfikować argentyńską politykę względem Falklandów i Wielkiej Brytanii, opowiadając się za kooperacją w miejsce konfrontacji. Z drugiej jednak strony należy zauważyć, że brytyjsko-argentyńska współpraca w kwestii falklandzkiej nigdy nie weszła na poziom traktatowy, opierając się jedynie na deklaracjach. Stanowi to dowód wrażliwości poruszanych problemów i niechęci do przyjmowania na siebie twardych zobowiązań, nawet w okresie współpracy. Okres koncyliacyjnego podejścia do kwestii Falklandów zakończył się wraz z dojściem do władzy w Argentynie małżeństwa Kirchnerów – w 2003 roku Nestora Kirchnera, od 2007 roku Cristiny Fernández de Kirchner. Nacjonalistyczna i głośna kampania wokół kwestii suwerenności archipelagu stanowiła nieodłączny element polityki Kirchnerów przez cały okres prezydentury. Nagłaśnianie sporu na forach organizacji międzynarodowych i budowanie szerokiego frontu poparcia dla argentyńskich roszczeń stanowi jedynie potwierdzenie znaczenia owego sporu dla argentyńskich władz. Coraz częściej pojawiają się jednak zarzuty o traktowaniu problemu Falklandów jako tematu zastępczego, porównując ich działania do działań junty wojskowej, która w odpowiedzi na problemy wewnętrzne rozpoczęła zewnętrzny konflikt zbrojny. Obecna sytuacja wydaje się jednak tkwić w martwym punkcie, co związane jest z absolutnym brakiem woli negocjacji ze strony Zjednoczonego Królestwa. Nie bez znaczenia jest również opinia samych Falklandczyków, praktycznie jednogłośnie opowiadających się za zachowaniem statusu quo i pozostaniem w brytyjskich strukturach państwowych.

Nie ulega wątpliwości, że to Argentyńczycy, jako strona roszczeniowa, musieli (i muszą nadal) wykazywać się aktywnością w celu doprowadzenia do zmiany stanu utrzymującego się już prawie 200 lat. Przedstawione powyżej rozważania dowodzą wyraźnie, iż to, w jaki sposób układały się stosunki z Wielką Brytanią zależało w głównej mierze od decyzji i linii politycznej przyjętych przez Buenos Aires. Argentyńczycy, postrzegający Falklandy jako swoje terytorium, w celu odzyskania wysp powołują się na zasadę suwerenności terytorialnej nad archipelagiem. Odwołując się do powszechnie znanych i akceptowanych zasad prawa międzynarodowego oraz aktów prawnych, określają oni brytyjską obecność na wyspach za nielegalną. Trudno jest nie przyznać racji argentyńskiemu ministrowi spraw zagranicznych Hectorowi Timermanowi, zarzucającemu władzom w Londynie brak woli negocjacji i uchylanie się od postanowień ONZ, nawołującej strony do rozmów już od kilku dekad. Z drugiej jednak strony Wielka Brytania, ignorując argumenty płynące ze strony Argentyny, w swojej polityce względem Falklandów kieruje się wolą samych Falklandczyków, a więc działa w oparciu o zasadę samo-

stanowienia. Faktem jest, iż mieszkańcy Falklandów są w większości potomkami brytyjskich osadników, nie istnieje bowiem kategoria rdzennych mieszkańców wysp. Z drugiej strony jednak, w okresie prawie 200 lat wykształciła się wśród nich odrębna od europejskiej tożsamość, a Falklandczykom trudno jest odmawiać prawa do samostanowienia i wyrażania swojej woli pozostania w strukturach brytyjskich. W tym kontekście należy zauważyć, iż problemem uniemożliwiającym rozwiązanie sporu jest powoływanie się na inne zapisy, a wręcz odmienna interpretacja prawa międzynarodowego.

Należy jednak zwrócić uwagę, że zarówno Wielka Brytania jak i Argentyna traktują sprawę Falklandów w kategoriach daleko wykraczających jedynie poza problem terytorialny, co potwierdza postawioną we wstępie hipotezę. Widoczny jest olbrzymi konflikt interesów między stronami sporu oraz cały szereg kwestii uniemożliwiających jego rozwiązanie. Jedną z nich jest całkowicie odmienna interpretacja historii przez dwa państwa, brak zgody i możliwości pewnego dowiedzenia, kto dokonał odkrycia archipelagu. Wielka Brytania i Argentyna w kwestii Falklandów odwołują się również do odmiennych, sprzecznych ze sobą wartości. Dla Argentyńczyków odzyskanie Falklandów stanowi jedną z podstawowych racji stanu, a pamięć o stracie, jakiej doświadczyli w 1833 roku towarzyszyła im przez lata kształtowania swojej tożsamości narodowej. Brytyjczycy natomiast, poza oczywistym znaczeniem strategicznym wysp, traktują swoje zwierzchnictwo nad nimi w dużym stopniu w kategoriach ambicjonalnych. Twarda postawa wobec Falklandów, gotowość do obrony terytorium mogącego sprawiać wrażenie peryferyjnego i mało ważnego, stanowić może symbol wciąż istniejącej, niezachwianej mimo upływu czasu brytyjskiej potęgi.

Biorąc pod uwagę powyższe kardynalne różnice w podejściu do kwestii Falklandów przez dwa państwa, trudno jest oczekiwać, aby spór ten mógł zostać zakończony. Faktem jest bowiem, że jedyną w pełni satysfakcjonującą Argentyńczyków sytuacją byłoby nie tylko zerwanie z brytyjskim zwierzchnictwem nad wyspami, ale również włączenie Falklandów do terytorium Republiki Argentyńskiej. Na takie rozwiązanie Wielka Brytania zgodzić się nie może. W tym kontekście należy jednak zwrócić uwagę, iż spór terytorialny, mimo iż w praktyce nierozwiązywalny, nie musi prowadzić jednak do otwartej wrogości między dwoma jego stronami. Przykład Falklandów doskonale obrazuje, iż istnieją płaszczyzny, na których możliwa jest brytyjsko-argentyńska współpraca na południowym Atlantyku. Wydaje się, iż istnieje możliwość podejmowania kolejnych wspólnych inicjatyw w przyszłości. Zależać to będzie jednak w znacznej mierze od postawy władz argentyń-

skich i tego, w jakim stopniu, w toku potencjalnej współpracy będą one skłonne abstrahować od kwestii suwerenności wysp. Ponowne przyjęcie koncepcji „parasola suwerenności” wydaje się być jedyną metodą na efektywną, choć ograniczoną brytyjsko-argentyńską współpracę na południowym Atlantyku.

Bibliografia

- Apruébase el Convenio suscripto con el Reino Unido de Gran Bretaña e Irlanda del Norte, para la Promoción y la Protección de Inversiones* (1992), Información Legislativa Ministerio de Economía y Finanzas Publicas, <http://infoleg.mecon.gov.ar/infolegInternet/anexos/0-4999/582/norma.htm> (dostęp: 22.06.2015).
- Article on the New Falkland Islands Constitution, by Councilor Mike Summers OBE* (2009), The Falkland Islands Government, <http://www.falklands.gov.fk/article-on-the-new-falkland-islands-constitution-by-councillor-mike-summers-obe/> (dostęp: 23.06.2015).
- Bologna, A.B. (1994), „El conflicto de Malvinas en la política exterior Argentina”, w: *La política exterior del gobierno de Menem*, Rosario: Centro de Estudios de Relaciones Internacionales de Rosario.
- Briley, H. (2003), „UK Rejects Kirchner Falklands’ Sovereignty Plea”, *Mercopress*, <http://en.mercopress.com/2003/07/15/uk-rejects-kirchner-falklands-sovereignty-plea> (dostęp: 23.06.2015).
- „Cameron on Sovereignty of Falkland Islands” (2011), *BBC News*, 17.06, <http://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-13811354> (dostęp: 5.05.2015).
- Cisneros, A., Escudé, C. (2000), „La administración radical (1983-1989). Las relaciones con la Unión Soviética”, w: Cisneros A., Escudé C., *Historia de las Relaciones Exteriores Argentinas, tom XIV, Las relaciones políticas, 1966-1989*, <http://www.argentina-ree.com/14/14-067.htm> (dostęp: 22.06.2015).
- Cisneros, A., Escudé, C. (2000), „Las relaciones anglo-argentinas después del conflicto de Malvinas. Julio de 1982 a julio de 1989”, w: Cisneros A., Escudé C., *Historia de las relaciones exteriores argentinas, tom XII, Diplomacia de Malvinas 1945-1989*, <http://www.argentina-ree.com/12/12-10.htm> (dostęp: 22.06.2015).
- Collizzolli, F. (2015), „Malvinas, una causa latinoamericana”, *Portal del Sur*, <http://portaldel-sur.info/2015/04/malvinas-una-causa-latinoamericana-2/> (dostęp: 23.06.2015).
- Colonna, L., (2007) „Cancelan un acuerdo de gas y petróleo con el Reino Unido”, *La Nación*, 28.03, <http://www.lanacion.com.ar/895224-cancelan-un-acuerdo-de-gas-y-petroleo-con-el-reino-unido> (dostęp: 23.06.2015).
- „Comienza perforación de pozo petrolero en Malvinas / Falklands” (2010), *BBC Mundo*, 22.02. http://www.bbc.co.uk/mundo/america_latina/2010/02/100221_0041_malvinas_falklands_petroleo_jaw.shtml (dostęp: 23.06.2015).

- „Cristina Kirchner: «Vamos a volver a ver a las Malvinas formando parte de nuestro territorio»” (2015), *La Nación*, 2.04, <http://www.lanacion.com.ar/1781267-cristina-kirchner-islas-malvinas-acto-central-aniversario-33-anos-guerra> (dostęp: 23.06.2015).
- Decreto 256/2010, Establécese que todo buque que se proponga transitar entre puertos ubicados en el territorio continental argentino y en las Islas Malvinas, Georgias del Sur y Sandwich del Sur deberá solicitar una autorización previa (2010), Boletín Oficial de la República Argentina, <http://www.boletinoficial.gov.ar/Inicio/index.castle?s=1&fea=17/02/2010> (dostęp: 23.06.2015).
- Dodds, K. (2012), „Stormy Waters: Britain, the Falkland Islands and UK-Argentine Relations”, *International Affairs*, vol. 88, nr 4.
- „Drilling for Oil in the Falklands Now Punishable with 15 Years in Jail” (2013), *The Guardian*, 28.11, <http://www.theguardian.com/uk-news/2013/nov/28/argentina-jail-threat-over-falklands-drilling> (dostęp: 23.06.2015).
- Declaración conjunta. Cooperación sobre actividades costa afuera en el Atlántico Sur* (1995), Ministerio de Relaciones Exteriores y Culto, http://www.mrecic.gov.ar/userfiles/documentos-malvinas/1995_-_declaracion_conjunta_hidrocarburos__denuncia_2007.pdf (dostęp: 22.06.2015).
- Discurso de asunción del Presidente Néstor Kirchner* (2003), Cristina Fernández de Kirchner, página oficial, <http://www.cfkargentina.com/discurso-de-asuncion-del-presidente-nestor-kirchner/> (dostęp: 23.06.2015).
- Dodds, K. (1998), „Towards Rapprochement? Anglo-Argentine Relations and the Falklands/Malvinas in the Late 1990s”, *International Affairs*, vol. 74, no. 3.
- Escudé, C., González de Oleaga, M. (1996), *La política exterior de Alfonsín: lecciones de una sobredosis de confrontaciones*, Documento de Trabajo, no. 31, Buenos Aires: Universidad Torcuato Di Tella.
- Falklands' 1986 Referendum Showed 94.5% Favoured British Sovereignty* (2012), <http://en.mercopress.com/2012/09/08/falklands-1986-referendum-showed-94.5-favoured-british-sovereignty> (dostęp: 22.06.2015).
- Fatałski, M. (2015), „USA i odrodzenie lewicowego populizmu w Ameryce Łacińskiej”, w: Lisińska M., Beliavska B. (red.), *Ameryka Łacińska w stosunkach międzynarodowych*, Kraków: KON Tekst.
- Floria, C. (1991), „The Argentine Perspective”, w: Smith W. S. (ed.), *Toward Resolution? The Falklands/Malvinas Dispute*, Boulder: Lynne Rienner Pub.
- Ford, D., Shoichet, C.E., Smith-Spark, L. (2013), „Argentina's President Calls Falklands Vote «Parody»”, *CNN*, <http://edition.cnn.com/2013/03/12/world/americas/falklands-referendum/> (dostęp: 23.06.2015).
- Freedman, L. (2005), *The Official History of the Falklands Campaign: War and diplomacy*, vol. II, War and Diplomacy, Abington: Routledge.
- Gilbert, J. (2012), „Cristina Kirchner «using Falkland Islands as a smokescreen» to hide failing economy”, *The Telegraph*, 7.10, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/south->

- america/argentina/9592424/Cristina-Kirchner-using-Falkland-Islands-as-a-smoke-screen-to-hide-failing-economy.html (dostęp: 23.06.2015)
- Little, W. (1989), „Las relaciones anglo-argentinas y la cuestión de la administración de las Falkland desde 1982”, w: A. Boron, J. Faúndez, *Malvinas hoy: herencia de un conflicto*, Buenos Aires: Puntosur Editores.
- Machinandiarena de Devoto, L., Masana, S. (2000), „Relaciones con los países europeos durante la década de 1990”, w: A. Cisneros, C. Escudé (ed.), *Historia de las relaciones Exteriores argentinas*, tomo XV, <http://www.argentina-reee.com/15/15-072.htm#070> (dostęp: 22.06.2015).
- MacLachlan, C.M. (2006), *Argentina, What Went Wrong?*, Westport: Conn, Praeger Publishers.
- Makin, G. (1992), „The Nature of Anglo-Argentine Diplomacy, 1980-1990”, w: A. Danchev (ed.), *International Perspectives on the Falklands Conflict. A Matter of Life and Death*, Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Malvinas: confirman que naves británicas traían armas nucleares* (2003), <http://www.lanacion.com.ar/551829-malvinas-confirman-que-naves-britanicas-traian-armas-nucleares> (dostęp: 23.06.2015).
- Miller, V. (2012), *Argentina and the Falkland Islands*, Standard Note SN/IA/5602, London: House of Commons Library.
- Neild, B., Gilbert, D. (2013), „What Lies Behind Renewed Tensions Over the Falkland Islands?”, *CNN*, <http://edition.cnn.com/2013/01/03/world/falklands-argentina-background> (dostęp: 23.06.2015).
- Niebieskikwiat, N. (2014), „Explotar petróleo en Malvinas puede ser una catástrofe ambiental”, *Clarín*, 27.10, http://www.clarin.com/politica/Malvinas-soberania-Reino_Unido-Argentina-petroleo_0_1237676614.html (dostęp: 23.06.2015).
- Reclaman a Europa por las Islas Malvinas* (2006), <http://www.lanacion.com.ar/856492-reclaman-a-europa-por-las-islas-malvinas> (dostęp: 23.06.2015)
- Results of the Referendum on the Political Status of the Falkland Islands* (2013), Falkland Islands Government, <http://www.falklands.gov.fk/results-of-the-referendum-on-the-political-status-of-the-falkland-islands/> (dostęp: 6.05.2015).
- Rosales, J. (2003), „El reclamo por las Malvinas es irrenunciable”, *La Nación*, 17.06, <http://www.lanacion.com.ar/504379-el-reclamo-por-las-malvinas-es-irrenunciable> (dostęp: 22.06.2015).
- Seeking Support for Moribund Negotiations: Argentina Presses the Falklands/Malvinas Dispute* (2005), Council on Hemispheric Affairs (COHA), <http://www.coha.org/seeking-support-for-moribund-negotiations-argentina-presses-the-falklandsmalvinas-dispute/> (dostęp: 22.06.2015).
- Taylor, C., Miller, V. (2007), *The Falkland Islands: Twenty Five Years On*, House of Commons Library, Research Paper 07/29.

- The British Nationality (Falkland Islands)* (1983), Legislation.gov.uk, <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1983/6> (dostęp: 22.06.2015).
- The Falkland Islands Constitution Order* (1985), Legislation.gov.uk, http://www.legislation.gov.uk/uksi/1985/444/pdfs/uksi_19850444_en.pdf (dostęp: 22.06.2015).
- „Timerman: «Gran Bretaña cuadruplicó su poderío naval en las Malvinas»” (2012), *La Nación*, 11.02, <http://www.lanacion.com.ar/1447709-el-titular-de-la-onu-se-mostro-preocupado-por-el-cruce-por-malvinas> (dostęp: 23.06.2015).
- Tondini, B. (2007), *Islas Malvinas, su historia, la guerra y la economía, y los aspectos jurídicos su vinculación con el derecho humanitario*, La Plata: CAEI.